

ДРАГАН ПЕТРОВИЋ*

Институт за међународну политику и привреду
Београд

УДК 470:477“19“
Прегледни рад
Примљен: 27.04.2020
Одобен: 21.05.2020
Страна: 247-260

„ОТОПЉАВАЊЕ УКРАЈИНСКЕ КРИЗЕ?!“

Сажетак: Украјинска криза настала у јесен 2013, добила је након пуча фебруара 2014, свој оружани епилог, који је примирен споразумом Минск II, фебруара 2015. године. Криза је наставила да бивствује и након тога, истина без директног оружаног конфликта. Та криза је изражена у противречностима између русофилског становништва Југоистока и украјинске концепције званичног Кијева и подржане од северозападног дела земље. Криза је изражена у противречностима на релацији званична Украјина – Русија, и продубљена је отварањем црквеног питања 2018-2019. Украјинска криза добија и шири геополитички карактер јер САД и НАТО подржавају украјинско-руске противречности и даљу еманципацију украјинског идентитета од малоруске традиције.

Са друге стране доласком 2019, године на место председника Зеленског уместо Порошенка и променом владе након парламентарних избора, те низом мера, стиче се утисак да долази до извесног отопљавања у украјинско-руским односима. У раду се анализирају ови наговештаји, и колико је реално да дође до озбиљнијег попуштања у украјинској кризи и украјинско-руским односима.

Кључне речи: Украјинска криза; Југоисток Украјине; Русија, Володимир Зеленски; Пјотр Порошенко, Владимир Путин; Крим; Новорусија

Украјинска криза је у свом пуном смислу настала у јесен 2013. године, након што је званична власт на челу са председником Јануковичем и премијером Азаровим, одбила да под понуђеним условима потпише Споразум о стабилизацији и придруживању са Европском унијом. Опозиција идејно окренута концепцији западноукрајинској и геополитички прозападна, организовала је затим демонстрације у Кијеву, а током зиме и у низу градова западне Украјине. Након преузимања власти на улици, пошто је опозиција изиграла договор са властима који је постигнут уз посредство ЕУ фебруара 2014, долази до распламсавања сукоба. Југоисток Украјине, са већинским рускојезичким и проруским становништвом, манифестацијама („руско пролеће“) је показао нерасположење према пучу опозиције и свргавања легитимних власти коју су чиниле Партија региона и Компартија. Отцепљење Крима, погром проруса у Одеси, те

* drdraganpetrovic83@gmail.com

сепаратизам у Луганској и Доњецкој области, паралелно са непопустљивошћу нових власти у Кијеву, довели су крајем пролећа до оружаних сукоба. Ти сукоби су током лета прерасли у прави рат на истоку земље. Минск I, примирје уз међународно посредовање остварено је почетком септембра месеца, а наставак оружаних сукоба у јануару 2015, окончано је новим примирјем, овог пута уз посредовање Русије, Немачке и Француске фебруара месеца (Минск II) који је ступио на снагу 15. фебруара 2015.

У периоду док је на власти био председник Порошенко, шансе за стварни договор и компромис у украјинској кризи су биле веома мале. Званични Кијев је био изразито непопустљив и чак агресиван по питању не само сепаратистичких области на истоку (тзв. Новорусија), већ и по питању Крима. У односу на рускојезичко већинско становништво осталих области Југоисток се показивала непопустљивост, па је тако 2017, руском језику одузета могућност да буде други званични чак и у овим административним областима где је већински, или веома заступљен код популације. Односи према Русији су доспели на минимум. На нивоу Украјине је чак блокирана преко интернета могућност посете великој већини руских гласила и портала, те блокирано гледање руских медија и гласила, чак угрожавања нормалне комуникације са Русијом у оквиру телекомуникационих и поштанских веза. Нарушавања примирја су била честа, као и повремене жртве произашле из њих, укључујући некад и цивилно становништво.

Зато се чинило да је најреалније предвиђање да ће се украјинска криза и оружани сукоб у различитим видовима и фазама продужавати, можда, годинама и да ће тешко доћи и до извесног отопљавања. То је последица сложености украјинског питања, чињенице да је власт у Кијеву под огромним притиском непомирљивих западноукрајинских и галицијских екстремних снага и покрета делимично чак у неким случајевима и неонацистичке идеологије. Поједине политичке опције, које су условно у тој концепцији и мекше и евентуално спремније на компромис, попут политичког покрета Кличка, Јулије Тимошенко (Батковшчина) и саме су под великим утицајем општег расположења званичног Кијева и екстремних снага са северозапада земље. У дотадашњим изборима до 2019. године, дакле након пуча од фебруара 2014. године, дошло је до фундаменталних промена у односу на плурани вишестраначки амбијент пре тога. До тада проруске политичке странке доминантне на Југоистоку су фактички нестале, односно углавном су забрањене и то Компартија и буквално, а Партија региона *de facto*. Условно речено проруске странке и политичари су остали окупљени око Медвешчука и Бојкова. Заправо отцепљењем Крима и сепарацијом Новорусије (делови административних области Доњецка и Луганска), дошло је до промене односа снага у Украјини, где је евидентно смањен удео руског и проруског становништва у укупној популацији. Томе треба додати и општу атмосферу креирану из Кијева и северозапада Украјине, па се практично читав преостали Југоисток нашао под извесним притиском, укључујући и одузимање руском језику статуса другог званичног 2017, потом блокадом приступа многим порталима и медијима руским и проруским како у Русији, па и Белорусији тако и самог Југоистока (у овом другом случају су

често и забрањивани), и др. У изборној трци у периоду 2014-2018, прфилисали су се као најјачи Порошенко и његова коалиција као ултра украјински и са друге стране Јулија Тимошенко и Батковшчина као нешто умеренији. САД, НАТО нису имали наглашен интерес за отопљавање по украјинском питању, док је нешто боља ситуација била по погледу земаља ЕУ, али санкције званичне Русији су остале.¹

Црквено питање је дало нову подлогу заоштравању украјинског питања, таман у годинама када се чинило да је логично да дође до извесног отопљавања. Међутим, управо ће календарска 2019. година, донети одређене опипљиве елементе и подстаћи први видљиви зачетак неких процеса у правцу отопљавања украјинског проблема. Такви половични и недоречени трендови, заправо можемо рећи предуслови и процеси у зачетку ка отопљавању украјинске кризе, биће настављени и у првим месецима 2020. године.

Украјинска криза након Минска II, док је председник Украјине Порошенко (фебруар 2015- март 2019)

Период од пролећа 2015. до пролећа 2019, има заједничко обележје у изостанку активних оружаних сукоба. Изузетак су повремена кршења закљученог примирја, али нису била тог интензитета да се могу назвати оживљавањем сукоба.

Односи између званичног Кијева и званичне Москве су и даље константно лоши, као и третман званичних украјинских власти и дела популације у западном делу земље свега руског у самој Украјини. Југоисток је у једној врсти принуде и пресије. Медији су апсолутно под контролом владајућих структура и западноукрајинског концепта, изузев мањег дела медија, с мањим техничким могућностима на самом Југоистоку. Од 2017. у званичној употреби на Југоистоку, ни на локалном нивоу није више руски језик. Истина, у незваничној комуникацији се најчешће користи суржик, језик који је синтеза руског и украјинског језика. Наравно, у оквиру својих домова и у приватном опхођењу, становништво Југоистока и даље користи руски матерњи језик.

Највећа последица проширења сукоба је заправо црквени раскол настао одлуком Васељенског партијарха да прогласи засебну украјинску цркву, тако што је 2018. донео томос (указ, декрет) о уједињењу две до тада неканонске украјинске цркве. Важан моменат је избор Зеленског за новог председника Украјине, а потом одржани парламентарни избори лета 2019. На тим парламентарним изборима његова новоформирана странка је постигла добар резултат, али је добар резултат постигла и проруска странка с Виктором Медведчуком на челу. Међутим, владу ће формирати странка Зеленског са странкама украјинске концепције.

¹ Чести су били јавни наступи политичара из Француске, Италије, па и Шпаније, Немачке и др, у прилог потребе укидања или смањења уведених економских и других санкција Русији. Трампова администрација није продубљавала украјинско питање, али због деловања тзв. «дубоке државе» нису конкретно од стране званичног Вашингтона предлагане иницијативе и идеје у правцу отопљавања у том правцу.

Русија је упоредо с развојем украјинске кризе постепено одустајала од планираног концепта изградње Јужног тока. Неке од варијанти његове изградње остају, пошто има интереса да земље те регије директно добијају, не преко посредника, јефтинији гас и у довољним количинама, а и Русији је стало да га испоручује и продаје. У постојећим препрекама су и интереси треће стране (атлантистичке концепције, глобалиста и др.), што наводи на закључак да се може наћи начин и облик реализације Јужног тока у будућем периоду, односно постоји интерес за овај пројекат. Суштина Јужног тока је и у избегавању последица по транспорт и зависност од цевовода „Дружба“ преко украјинске територије, дакле, од ситуације у самој Украјини или последица могуће кризе.

Економске санкције земаља ЕУ Русији су на снази уз извесне модификације, а како реално ни земље Уније, а још мање Руска Федерација немају интерес за њих, могућност њиховог умањења и потпуног укидања је врло реална у ближој перспективи. У том правцу су и избори за европски парламент маја 2019. показали јачање евроскептичних снага, пре свега у Француској и низу других земаља Уније. То су снаге које се у исто време залажу за одржавање бољих односа с Русијом и укидање постојећих санкција.

Слика 1. Украјина, Крим и отцепљене републике на Југоистоку Украјине, 2019

Ukraine, Crimea and Separatists

Извор: Stratfor, 2019.

https://www.google.com/search?xsrf=ACYBGNRqgfs7HhgRU7EIHp9DmSIKqM-feA:1569624726515&q=crimea&tbm=isch&source=univ&hl=en&xsrf=ACYBGNRqgfs7HhgRU7EIHp9DmSIKqM-feA:1569624726515&sa=X&ved=2ahUKEwitr4Tii_LkAhVkkosKHYYkuACEQsAR6BAgDEAE&biw=1920&bih=944#imgrc=TH3brhcjUz7S8M:

Избор председника Доналда Трампа у САД, уз све противречности његовог председничког мандата до сада, утицај тзв. „дубоке државе” довео је свакако до извесног попуштања у односима с Русијом. То се индиректно одразило и на украјинску кризу.

Да ли постоје проруске странке и утицајни политичари у русофобској постмајданској (постпучистичкој) Украјини. Вероватно су то Јуриј Бојко и Виктор Медведчук, после остракизма и забране бављења политиком дотадашњег политичког естабилишмента Југоистока и читаве земље, с лидерима Партије региона и Компартије на челу, потом протеривањем Царјова и низа других политичара и јавних делатника. У постфебруарској Украјини, након преврата 2014. ситуација у изборном систему више није ни приближна оној у претходном времену дужем од две деценије. Отцепљењем Крима и изласком Новорусије из састава земље (делови области Доњецк и Луганск) смањено је проруско становништво у земљи. Томе треба додати да је један мањи број грађана Југоистока, као и читаве Украјине, напустио земљу и отишао у иностранство (укључујући Русију), а ту солидан део отпада на проруско становништво. Значајном делу проруских политичара, нарочито из Партије региона и Компартије, забрањено је да се даље активно баве политиком. Некима је то забрањено на основу законског акта о лустрацији који се односи на период 2010–2014, а некима не *de iure*, али заправо *de facto*. Проруским политичарима је изузетно отежано, готово и онемогућено, деловање и активности након 2014. године. Услови регуларног вишестраначја су озбиљно доведени у питање.

Продубљавање украјинске кризе црквеним проблемом јун 2016–мај 2019.

Када је у питању црквени проблем, он је додатно искомпликовао ситуацију, и повећао дубину конфликта како у самој Украјини, тако и у односима између Кијева и Москве.² Поред већински православног становништва, у Украјини живи и значајан број унијата и католика. Међутим, то није све. У оквирима православних постоје чак три цркве: Украјинска православна црква Московског патријархата (УПЦ МП) коју у народу називају „московском”, док су друге две неканонске – Украјинска православна црква Кијевског патријархата (УПЦ КП) - „филаретовска”, која делује од 1992. и најзад Украјинска аутокефална православна црква (УАПЦ), коју можемо да зовемо „галичанска”, како је назива и Леонид Кучма³. У Западној Украјини делује и унијатска Гркокатоличка црква (УГКЦ), док је међу протестантским најјача Баптистичка црква. У време стицања независности, за време Горбачова 1991, како наводи Кучма на истом месту, питање обнављања грко-католичких храмова појавило

² У бројној литератури на ову тему издвајамо Алла Миколаївна Киридон, Становлення помісної православної церкви в Україні (2016–2019 рр.), у: *Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри, Збірка наукових праць*, Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019, стр. 180–190.

³ О томе више у Леонід Кучма, *Україна – не Росія*, Москва: Время, 2004, стр. 463–464.

се као узрок сукоба између Кијева и Москве (Кучма, 2004, 464-465). Тада су избили инциденти између унијата и православца у Западној Украјини, унијати су оптужени за прогањање православних, а то је тумачено као својеврсна освета за догађања из 1946. када је унијатска црква била забрањена.

За већински православни свет у Украјини значајнији је сукоб унутар православних цркава. Годинама су видљиви покушаји стварања помесне (јединствене) украјинске православне цркве независне од Москве. У том смислу још 16. Јуна 2016. Врховна рада Украјине обратила се Васељенском патријарху Вартоломеју с молбом да да аутокефалност Украјинској православној цркви. На православном сабору на Криту од 16. до 27. јуна 2016. године дошле су до изражаја значајне супротности између Васељенског патријарха и Руске православне цркве. На овом свеправославном сабору нису учествовали представници Руске православне цркве, потом Бугарске и Грузијске цркве и Антиохијски патријарх. Једно од важних питања које је изазвало несагласје и одсуство на сабору било је управо покретање питања давања аутокефалности Украјинској православној цркви. Оно што није остварено тада, уследило је после две године.

Ала Киридон, украјински политиколог, сматра да је Русија имала преко Украјинске православне цркве под надлежношћу Московског патријарха утицај на преко 50% становништва Украјине (тачније око 65%) све до стицања аутокефалности украјинске православне цркве на основу томоса који је добила од Васељенског патријарха. Украјински председник Порошенко обратио се априла 2018. године константинопољском патријарху Вартоломеју с молбом да се да аутокефалност Украјинској цркви, „што ће омогућити да се у земљи створи јединствена помесна православна црква“.⁴ Васељенски патријарх је супротно надлежностима које је над Украјином имала вековима Московска патријаршија, донео томос о независности засебне украјинске цркве, која је заправо настала спајањем две мање украјинске православне цркве. Украјинска православна црква под надлежношћу Московског патријарха има своју инфраструктуру у 22 од 25 административних области Украјине. Она није присутна само у унијатском језгру Галиције, који чине административне области Лавовска, Ивано-Франковска и Тернипољска. Располаже с 12.675 организација у наведене 22 административне области.

Након што је 11. октобра 2018. Свети синод Васељенске патријаршије објавио да је укинуо одлуку о потчињавању Кијевске митрополије (тј. УПЦ КП) Московском патријархату, уследило је 15. децембра 2018. на заједничком сабору две православне цркве, УПЦ КП и УАПЦ (која се самораспустила уочи сабора) њихово уједињење. Овим чином је ударен темељ формирању нове цркве, која добија томос од Васељенског патријарха 6. маја 2019. године.⁵ Последница те одлуке Васељенског патријарха јесте да је Руска православна црква прекинула с њим односе 2018. године.

⁴ Између осталог о томе у Порошенко просит патријарха Варфоломеја о созданији на Украјини аутокефалне цркве, ТАСС, 17 априла 2018, <https://tass.ru/obschestvo/5134219>.

⁵ Од украјинских извора на ову тему Патријарх Варфоломеј вручил Томос Православној цркви Украјине, Укринформ, <https://www.ukrinform.ru/rubric-society/2614363-patriarh-varfolomej-vrucil-tomos-pravoslavnoj-cerkvi-ukrainy.html>.

Преокет у 2019. години: избор Зеленског за председника и његова странка формира потом владу

САД у овом периоду, што се поклапа са мандатом председника Трампа, у односу на Украјину заузимају опрезнији став, него што је то рецимо био случај са труским периодом криза од јесени 2013 до фебруара 2015. године. Интересантне су афере у вези Украјине у које се уплело неколико америчких политичара што директно што индиректно. Тако је евидентан случај Манефорат, контрадикторини политичара који је био саветник у кампањи Виктора Јануковича, а потом и Трампа и којем је у САД суђено за корупцију 2018 године. Међутим, у украјинском питању, ствара се случај и за америчког политичара Бајден и његовог сина.⁶ САД су имале великог утицаја на Украјину у протеклом периоду након преврата 2014. године. На унутрашњем плану они су давали лагану предност Порошенку у односу на Јулију Тимошенко. Међутим, Батковшчина Тимошенкове је временом добијала предност у бирачком телу у односу на Порошенка. Тимошенкова је уживала и одређену подршку и сарадњу са олигарсима и политичарима који су проруски оријентисани, или имали симпатије у овом правцу.⁷ Међутим, управо је 2019. тријумфовао Зеленски, као ново политичко лице.

На председничким изборима 2019. године, носилац дотадашње политике званичног Кијева према руском питању како на унутрашњем, тако и у односи са Русијом, Пјотр Порошенко је наступио са девизом „Језик, вера, армија“. То је била заправо концепција прилично радикалне политике која је дотле вођена, и која је добила нову екстремност након инцидената на Керчком полуострву и након прифилисања новостворене аутокефалне украјинске православне цркве која добија томос од Васељенског патријарха, и где Порошенко има важну улогу. Поред Порошенка, тврду, заправо у форми још тврђу националистичку и чак антируску политику како на унутрашњем плану, тако и према званичној Русији заступа читава лепеза мање утицајних странака и покрета. Ту је лидер Радикалне странке Олег Лашко, потом лекар Олег Тјагинбук лидер изразито десничарске странке Слобда, која већ близу деценију од свог оснивања доминира у административним областима Галиције где држи локалну власт. Бивши председник Украјине Виктор Јушченко и његова странка Наша Украјина. Потом странка која је чешће ванпарламентарна Народна самоодбрана.

Насупрот томе Зеленски кандидат који још нема разрађену концепцију по свим важнијим питањима Украјине, има између осталог репутацију космополите, макар са аспекта имица човека који тек улази у политику и који је препознат као јавна личност- глумац, забављач. Зеленски се није у свом поли-

⁶ Више у Сергей Плохий, Мэри Элизе, Сароте, Украинско мелководье, Россия в глобальной политике, Москва, <https://globalaffairs.ru/articles/ukrainское-melkovode/>

⁷ Аналитички рад на ову тему Владимир Брутер, Украина 2018-2019, предварительные сценарии, Россия в глобальной политике, Москва, <https://globalaffairs.ru/articles/ukraina-2018-2019-predvaritelnye-scenarii/>

тичком дебију уопште упуштао у озбиљно развијање крупних питања политичких а само начелно и економских. Уочи другог круга председничких избора са Порошенком, прихватио је тв дуел, који се одиграо на највећем спортском објекту у земљи фудбалском стадиону у Кијеву (Динама), на којем је присуствовало свих 70 000 гледалаца и преносила национална ТВ. Читав имиџ и наступ Зеленског према јавном мњењу у том првом периоду јавног деловања, све до избора за председника је шаљив, лак, лепршав и лишен озбиљне политичке, и чак разрађене економске концепције. Оштрица је у промени постојећег корумпираног и неправедног друштва, са поверењем бирача које је стекао са својом екипом у медијским наступима протеклих година полузабавног и забавног карактера.

На тим важним председничкијм изборима априла 2019, Порошенко добија тек око четвртине изашлих, а готово три пута више добија Зеленски у другом кругу (72 %).⁸ На потоњим парламентарним изборима неуспех су доживели и политички ветерани Јулија Тимошенко и Гриценко, док је поред успеха покрета Слуга народа (покрет који подржава Зеленског) добар резултат постигао и Глас, где се укључио Славко Вакарчук (поп звезда). Проруски политичар и његова странка Медвешчук, заједно са неким другим сличним концепцијским покретима, је добио значајан део бирачког тела, па су у Врховној ради запажене три групације странака: Оне које директно подржавају Зеленског, а то су Слуге народа и Глас; оне које подржавају украјинску националистичку концепцију, а то су пре свега оне окупљене око политичара и покрета Порошенка, Јушченка, радикали Лашког, Слобода, а њима уз извесну полудистанцу тежи и Батковщина Тимошенкове, која ипак задржава изванредан линк сарадње и са групацијом Зеленског и трећом условно речено концепцијом проруских покрета у ради на челу са Медвешчуком; Најзад трећа групација је она око Медвешчука и Бојка, а то су проруски условно речено покрети и странке. Зеленски се ипак опредељује да Слуге народа и Глас праве коалициону владу, где су они јачи пол, са делом мекших покрета проукрајинског предзнака друге групације, који нису били углавном на власти у претходном периоду Порошенка. Дакле Медвешчук и са друге стране, део украјинских радикала остају формално у опозицији. Са друге стране Медвешчук и Бојко немају интереса концепцијског бар сада у почетку, да буду наглашено против власти Зеленског као председника и у Врховној ради.

Када је крајем августа 2019. формирана нова украјинска влада, не њеном челу и важним функцијама, се углавном налазе људи блиски Зеленском и његовој странци.⁹ Председник владе Хончаров је близак финансијском магнату Коломајском, па се тако и Зеленски доводи са њим, јер га је овај наводно по-

⁸ У руском јавном мњењу ова победа Зеленског је примљена са уздржаним задовољством Федор Лукьянов, Ушли с Майдана: Выборы в Раду показали что в украинской политике начался новый этап, Россия в глобальной политике, Москва, 2019. <https://globalaffairs.ru/articles/ushli-s-majdana-vybory-v-radu-pokazali-chto-v-ukrainskoj-politike-nachalsya-novyj-etap/>

⁹ <https://www.danas.rs/svet/novi-ukrajinski-parlament-glatko-odobrio-sastav-nove-vlade/> Како наводе медији Зеленски је у свом говору у Врховној ради споменуо „да посланици треба да помогну да се Украјини врати Крим, те реши сукоб на истоку земље“.

државао у професионалној каријери комичара. Сам концепт владе је углавном прихватање у народу мање популарних мера ММФ и реформи у том правцу, имајући у виду тешко стање украјинске привреде. Велико изненађење у јавности изазвао је наступ Коломајског у САД где је у интервјуу за Њујорк тајмс, навео да Украјина треба да се окрене доброј сарадњи са Русијом, и да „од Америке нема много вајде“, јер неће бити примљена у ЕУ и НАТО.¹⁰ Са друге стране утицај Коломајског на владу и Зеленског не мора да буде пресудан, па чак ни изузетно значајан, већ је свакако евидентан.

Извесна енигма је концепција новог председника Украјине Володимира Зеленског. Он је уочи парламентарних избора морао да покаже одређени политички маркетинг да би се што боље позиционирао са својом странком, како у односу на прилично екстремизовану политичку сцену Украјине, тако делом и према Југоистоку, где је такође покушао да узме што већи број гласова. У том смислу можемо посматрати и његов први телефонски разговор с Владимиром Путином, након избора за председника Украјине 2019. У том разговору он је најавио да ће се применити лустрација, не само како је то било у Украјини након пуча 2014. на гарнитуру на власти у периоду Јануковича и Азарова (2010–2014), већ и на период након тога, укључујући и Порошкову администрацију. Та изјава је могла да носи и политички прагматизам, јер би тиме били обухваћени и његови политички противници из тзв. западноукрајинске концепције, који су на власти након пуча 2014. године, дакле, његови постојећи политички ривали. Тај потез је опасан јер гура прст у око постојећем естабилишменту и владајућој хистеричкој у земљи. Међутим, његове изјаве да је потребно проширити тзв. Нормандијску групу (чине је Русија, Француска, Немачка и Украјина) за операционализацију мира Минск II, са САД и Британијом, директно је геополитички окренуто интересима атлантистичких снага и контра руских интереса. У следећем периоду Зеленски ће показати какав је политичар и како је геополитички опредељен. Тешко је поверовати да ће моћи и штети да се битно одмакне од постојећег курса устоличеног фебруара 2014. након преврата. Вероватно ће учинити одређено отопљавање ка рускојезичком становништву и Русији. Имајући у виду екстремне ставове и политику владајућих структура након преврата, та отопљавања неће превише значити, јер да би се постигао истински компромис с Југоистоком и Русијом потребно је далеко, далеко више снаге и времена. На заседању Нормандијске групе у зиму 2019. године, Зеленском је опозиција украјинских националиста на челу са Порошком, Јушченком и Лашком, организовала митинг притиска у Кијеву „да не изда националне интересе у Донбасу и Луганску“. Такође закључци Врховне раде су у правцу да званични Кијев није спреман да пружи отцепљеним територијама опипљиву аутономију у случају да се реинтегришу у правно – државни концепт Украјине, чиме се битно ограничавају могућности, ако би се Зеленски придржавао тога, за постизање озбиљног приближавања у преговорима у којима руску страну представља Путин. Сходно томе ни наведени преговори где

¹⁰ <https://www.nytimes.com/2019/11/13/world/europe/ukraine-ihor-kolomoisky-russia.html>

Том приликом Коломајски је напоменуо да се финансијска помоћ временом у случају окретања Русији може добити одатле и то 100 милијарди евра.

се сусрео са Путином, Меркеловом и Макроном, није дао посебан резултат, уз видно отопљавање односа између председника Русије и новог председника Украјине.

Извесно отопљавање односа између Русије и Украјине од како је председник постао Зеленски (након парламентарних избора његова странка учествује у власти), је ипак евидентно. Између осталог деблокиран је Јандекс (Yandex, Яндекс) и ВКонтакте. Такође омогућен је контакт руским медијима «РИА Новости», ТАСС, НТВ. Посебно значајно је и деблокада «Русская весна», који се конкретно бави (проруском) Украјином.¹¹

Русија и Украјина су и у периоду епидемије корона вируса успоставиле специјалну сарадњу, између осталог уведен је додатан воз на релацији Москва – Кијев. (<https://rusvesna.su/news/1585071444>)

Са друге стране без обзира што се прекид ватре између Новоросије (територије Доњецке и Луганске области које су под контролом проруских снага) и Украјине поштује, повремено долази до појединачних случајева пуцњаве. Тако је 20 марта у Горловци рањен дечак (13 година стар) од метка који је дошао са украјинске стране.¹² Када је у питању сама епидемија корона вируса, она се током априла развила у Русији, док је у Украјини она и нешто раније узела маха. <https://karachun.com.ua/dengi-dolzhni-identi-za-koronavirusom-a-ne-zapatsientom-otmenyat-li-vtoroy-etap-medreformi-s-1-aprelya-12468>

Зеленском је прилично сужен маневар око постизања евентуалног договора са руском страном, око пиатња дела Доњецке и Луганске области (Новорусија) који су сепаратни. Са једне стране има притисак опозиције, на челу са Порошенком, Јушченком и радикалима, којима се начелно саглашава и Батковщина, да нема давања озбиљне аутономије овим отцепљеним областима. И законски прерогативи начелно постигнути у Врховној ради по овом питању ограничавају Зеленског, тако да би за одређени напредак у преговорима било потребно реално попуштање ове стеге са украјинске стране, наравно уколико се уопште жели видан напредак у односу на постојећи статус кво и Минск II. Овај комичар пореклом из јеврејске украјинске породице из Кривог Рога има матерњи језик руски и у кампањи се није посебно изјашњавао око великих политичких питања, укључујући и она везана за статус сепаратистичких области. <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/07/volodymyr-zelenskiy-tv-comic-who-became-ukraine-president-trump-putin>

Почетком марта 2020. године, лондонски Гардијан је пренео његову изјаву, да Путин и он имају начелно око годину дана да се договорили око неког потенцијалног споразума на истоку („да прекине рат на истоку“). <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/06/ukraine-president-volodymyr-zelenskiy-gives-putin-one-year-strike-deal-end-war>

¹¹ Ове веси пренели су на свој начин и украјински медији <https://fakty.ua/312136-v-ukraine-razblokivali-vkontakte-i-yandex-chto-proizoshlo>
<https://karachun.com.ua/poshli-sluhi-o-tom-chto-v-ukraine-otkrili-dostup-k-vkontakte-eto-pravda-7636>

¹² о рањавању дечака у Доњецку из проруских извора
<https://rusvesna.su/news/1584942381> Донбас: ранен ребѣнок

Заправо Зеленски је у дужем интервјуу, који је месецима избегавао дао релативно неодређене изјаве нагласивши да би било изузетно пожељно да се тај потенцијални споразум постигне у следећих годину дана.

Са друге стране отопљавање у односима две земље је минимално и тек започет процес, са неизвесним даљим током. Тако између осталог посебне комисије за културу у Украјини забрањују бројне стране филмове чак и када у њима неке улоге чине руски глумци, или чак западни глумци који су означени блиским Русији, попут Жерара Депардјеа или Стивена Сигала (зато што имају руске пасоше?!).¹³ Са друге стране иако су последњих месеци ређе, и даље постоје поврмени прекиди примирја на граници са отцепљеним областима.¹⁴

* * *

Сензационална победа познатог телевизијског забављача Володимира Зеленског на председничким изборима априла 2019, а убрзо потом и њему блиске новоформиране странке (Народне слуге), која формира владу, учинили су значајну прекретницу не само у политичком и друштвеном животу Украјине. Ове промене се директно одражавају и на залеђени украјински конфликт по питању сепаратних области на истоку, на нагомилане противречности унутар саме Украјине, и на односе са Русијом и ширим окружењем. У раду се покушава сагледати у концепцију и стратегију председника Зеленског и нове владе у односу на стратешка питања, пре свега она везана за сепаратне области (Доњецка и Луганска, односно тзв. Новорусију) и могућу политику према Русији. Црквено питање таође представља важан проблем како у унутрашњој равни, тако и у међународним релацијама.

Summary: Sensational victory of the famous television entertainer Vladimir Zelenski at the presidential elections in April 2019 and soon after and close to him the newly formed party ("People's servants"), which forms the Government, have made a significant turning point not only in political and social life of Ukraine. These changes are directly reflected also on the frozen Ukrainian conflict in the issue of separate areas in the East, on the accumulated contradictions within the Ukraine, as well as on the relations with Russia and the wider environment. The paper presents the attempt to recognize the concept and strategy of president Zelenski and the new Government in relation to strategic issues, especially those concerning the separate areas (Donetsk and Luhansk, i.e. so called New Russia) and possible policy towards Russia. Church issue also represents an important problem both in the internal level and in international relations.

¹³ Забрањен је чак у фебруару 2020 и филм у којем глуми садашњи председник Украјине Зеленски, јер једну споредну улогу има руска глумица. <https://www.blic.rs/vesti/svet/ukrajina-zabranila-nekoliko-filmova-na-crnoj-listi-je-jedan-glumac-sa-srpskim-pasosem/s454y10>

¹⁴ Тако украјински медиј наводи да је 2 маја 2020. чак 15 пута дошло до размене ватре на линији раздвајања у Донбасу <https://www.rbc.ua/rus/news/donbasse-boeviki-15-raz-narushili-rezhim-1588430512.html>

Литература:

Књиге, научне монографије

1. Касьянов, Георгий Владимирович. *Украина и соседи, историческая политика 1987–2018*, Москва: Новое литературное обозрение, 2019
2. Кучма Леонід, *Україна – не Росія*, Москва: Время, 2004,
3. *Населення України за 2017 рік. Демографічний щорічник*, Київ: Державна служба статистики України, 2018.
4. Petrović, Dragan i Goran Nikolić. *Geopolitika savremene Ukrajine*, Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu, 2009.
5. Petrović, Dragan. *Predsednički izbori u Ukrajini 2010*, Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu, 2010.
6. Petrović, Dragan. Bukvić Rajko, *Ukrajinska kriza 2013-2019*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, 2019.
7. Starikov, Nikolaj Viktorovič. *Ukraina: haos i revolucija — oružie dollara*, Sankt-Peterburg: Piter, 2014.
8. Топузов, Олег Михайлович; Олександр Федорович Надтока, Лілія Антонівна Покась. *Географія. Україна у світі: природа, населення*, УОВЦ «Оріон», Київ, 2016.
9. Юрасов, А.В. (отв. ред.) *История Крыма. В 2 томах. Том 1*, Москва: Кучково поле, 2019.
10. *Statistical Yearbook of Ukraine for 2017*, Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, 2018.
11. *Ukraine in Figures in 2017*, Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, 2018.

Чланци у научним часописима и зборницима

1. Алла Миколаївна Киридон, Становлення помісної православної церкви в Україні (2016–2019 рр.), у: *Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри*, Збірка наукових праць, Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019, стр. 180–190.
2. Демографічна ситуація у січні–червні 2019 року, Експрес-випуск, 19.08.2019, Київ: Державна служба статистики України, 2019.
3. Киридон, Алла Миколаївна: Становлення помісної православної церкви в Україні (2016–2019 рр.), у: *Південь України: етноісторичний, мовний, культурний та релігійний виміри*, Збірка наукових праць, Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2019, стр. 180–190.
4. Лукьянов Федор, Ушли с Майдана: Выборы в Раду показали что в украинской политике начался новый этап, Россия в глобальной политике, Москва, 2019. <https://globalaffairs.ru/articles/ushli-s-majdana-vybyry-v-radu-pokazali-cto-v-ukrainskoj-politike-nachalsya-novuj-etap/>
5. Россия в зеркале Донбасса, *Эксперт* (Москва: Медиахолдинг «Эксперт»), 2015, № 8 (934), стр. 11.
6. Petrović, Dragan, *Ukrajina u vreme predsedničkog mandata Viktora Janukoviča 2010–2012, Međunarodna politika* (Beograd: Institut za međunarodnu politiku i privredu), godina 63, april-jun 2012, br. 1146, str. 28–38.
7. Petrović Dragan, „Ukrajinska kriza 2013-2015“, *Kultura polisa*, br. 26, Beograd, 2015, str. 219-236.

8. Petrović Dragan, "Ukrajinska kriza", Polja geopolitiike, tematski zbornik radova, Kulturna-polis, Fakultet za evropske pravno političke studije, Novi Sad, 2017, str. 141-157.
9. Д.Р. Петрович, Р.М. Буквич, И.С. Пайович, «Переход миропорядка к многополярности: причинно-следственные связи и промежуточные итоги процесса», стр. 46-51. Дипломатическая академия МИД России, 2019, Москва, Сборник статей по итогам работы IV-й Международной научно-практической конференции 27 апреля 2018 года «ТРАНСФОРМАЦИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ В XXI ВЕКЕ: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ»

Интернет извори

1. 55% українців вважають рідною мовою українську, – Центр Разумкова, 7 червня 2016, <https://dyvys.info/2016/06/07/55-ukrayintsiv-vvazhayut-ridnoyu-movoyu-ukrayinsku-tsentr-razumkova/>
2. Патриарх Варфоломей вручил Томос Православной церкви Украины, Укринформ, <https://www.ukrinform.ru/rubric-society/2614363-patriarh-varfolomej-vrucil-tomos-pravoslavnoj-cerkvi-ukrainy.html>
3. Порошенко просит патриарха Варфоломея о создании на Украине автокефальной церкви, ТАСС, 17 апреля 2018, <https://tass.ru/obschestvo/5134219> (Приступлено: 29. декабря 2019.)
4. Савчук, Сергей. Окончательное прощание: Украина перешла на российский уголь, 17. октобар 2018, <https://gia.ru/20181017/1530809942.html>
5. Силина, Татьяна. Ампутация иллюзий, http://gazeta.zn.ua/internal/amputaciya-illyuziy-_html (Приступлено: 30. септембра 2019.)
6. Україна Карта, <http://yandex.com/images>
7. Централно-европска иницијатива (ЦЕИ),
8. Debt to GDP ratio for countries in Europe (2017-2018), <http://yandex.com/images> (приступлено: 14. јула 2019.)
9. Gulina, Olga and Oleksii Pozniak, Migration flows from Ukraine: changing trends, <https://en.zois-berlin.de/publications/zois-spotlight-2018/migration-flows-from-ukraine-changing-trends/>
10. Mihaljenko, Petar. Pet godina od Evromajdana: perspektive za Ukrajinu u 2019., 11 mart 2019, <https://www.crvenakritika.org/svet/530-pet-godina-od-evromajdana-perspektive-za-ukrajinu-u-2019>
11. Population (by estimate) as of January 1, 2018. Average annual populations in 2017, http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/ds/kn/kn_e/kn1217_e.html (Приступлено: 23. августа 2019.)
12. Ukraine - Banking Systems, <https://www.export.gov/article?id=Ukraine-Banking-Systems> (Приступлено: 29. августа 2019.)
13. Украјина, Крим и отцепљене републике на Југоистоку Украјине, 2019
14. Извор: Stratfor, 2019.
https://www.google.com/search?xsrf=ACYBGNRqgfs7HhgRU7EIHp9DmSIKqM-feA:1569624726515&q=crimea&tbm=isch&source=univ&hl=en&xsrf=ACYBGNRqgfs7HhgRU7EIHp9DmSIKqM-feA:1569624726515&sa=X&ved=2ahUKEwitr4Tii_LkAhVkkosKHYkuACEQsAR6BAgDEAE&biw=1920&bih=944#imgrc=TH3brhcfUz7S8M:
15. <https://rs-lat.sputniknews.com/rusija/201911131121170337-vladar-iz-senke-u-ukrajini-rusija-ce-dati-100-milijardi-dolara-za-obnovu-zemlje/>
16. <https://www.danas.rs/svet/novi-ukrajinski-parlament-glatko-odobrio-sastav-nove-vlade/>
17. <https://www.rbc.ua/rus/news/donbasse-boeviki-15-raz-narushili-rezhim-1588430512.html>

ОБВАЛ УКРАИНСКОГО КРИЗИСА

Украинский кризис возник осенью 2013, получил после путча в феврале 2014 года вооружённый эпилог, который был примирен соглашением Минск II, в феврале 2015 года. Кризис продолжился и после этого, правда без прямого вооружённого конфликта. Этот кризис выразился в противоречиях руссофильского населения Юго-востока и украинской концепции официального Киева, поддержанной от северо-западной части страны. Кризис выразился в противоречиях на реляции официальная Украина – Россия, и углубился открытием церковного вопроса 2018–2019. Украинский кризис получает и более широкий геополитический характер, поскольку США и НАТО поддерживают украинско-русские противоречия и дальнейшую эманципацию украинского идентитета из малорусской традиции.

С другой стороны, с приходом на пост президента Зеленского вместо Порошенко и переменой правительства после парламентских выборов, и рядом мероприятий возникает впечатление, что происходит определённое потепление в украинско-русских отношениях. В статье анализируются эти намёки, также сколь реальным кажутся возможности более серьёзного ослабления украинского кризиса и украинско-русских отношений.

Ключевые слова: украинский кризис; Юго-восток Украины; Россия, Володимир Зеленский; Петр Порошенко; Владимир Путин; Крым; Новороссия

THE MELTING OF THE UKRAINIAN CRISIS

Summary: The Ukrainian crisis that emerged in the fall of 2013, after the putsch in February 2014, got its armed epilogue, calmed by the Minsk II agreement in February 2015. The crisis later continued to exist, but without direct armed conflict. That crisis was expressed in the contradictions between the Russophile population of the Southeast and the Ukrainian conception of official Kiev supported by the Northwestern part of the country. The crisis was expressed in discrepancies between official Ukraine and Russia, and deepened with the opening of the church issue in 2018-2019. The Ukrainian crisis is also gaining wider geopolitical character because the USA and NATO are supporting Ukrainian-Russian contradictions and further emancipation of Ukrainian identity from the Russian tradition.

On the other hand, with the arrival of President Zelensky in 2019 instead of Poroshenko and the change of the Government after the parliamentary elections and the series of measures, we get the impression that there is a certain warming in the Ukrainian-Russian relations. In this paper these hints are analyzed, as well as how realistic is that it comes to the more serious relaxation in the Ukrainian crisis and Ukrainian-Russian relations.

Key words: The Ukrainian crisis; Southeast of Ukraine; Russia; Zelensky; Poroshenko; Vladimir Putin; Crimea; Novorossiya